

U 5/2008 vp

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
neuvoston päätökseksi (Eurojustin vahvistaminen muut-
tamalla Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikolli-
suuden vastaisen toiminnan tehostamiseksi vuonna
2002 tehtyä päätöstä)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään Eduskunnalle Slovenian, Ranskan, Tsekin, Ruotsin, Espanjan, Belgian, Puolan, Italian, Luxemburgin, Alankomaiden, Slovakian, Viron, Itävallan ja Portugalin 7 päivänä tammikuuta 2008 tekemä ehdotus neuvoston

päätökseksi Eurojustin vahvistamisesta muuttamalla neuvoston Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden vastaisen toiminnan tehostamiseksi tekemää päätöstä 2002/187/JHA, siten kun sitä on muutettu neuvoston päätöksellä 2003/659/JHA.

Helsingissä 21 päivänä helmikuuta 2008

Oikeusministeri *Tuija Brax*

Ylijohtaja Jarmo Littunen

OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO EU2008/0499

EHDOTUS NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI EUROJUST-YKSIKÖN VAHVISTAMISESTA**1 Yleistä**

Slovenia, Ranska, Tšekki, Ruotsi, Espanja, Belgia, Puola, Italia, Luxembourg, Alankomaat, Slovakia, Viro, Itävalta ja Portugali ovat 7 päivänä tammikuuta 2008 tehneet Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 31 artiklan ja 34 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla ehdotuksen neuvoston päätökseksi Eurojustin vahvistamisesta muuttamalla neuvoston Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden vastaisen toiminnan tehostamiseksi tekemää päätöstä 2002/187/JHA, siten kun sitä on muutettu neuvoston päätöksellä 2003/659/JHA. Ehdotus sisältyy asiakirjaan 5037/08 COPEN 1 EUROJUST 1 EJN 1.

Edellä mainitut jäsenvaltiot ovat lisäksi tehneet ehdotuksen vuonna 1998 tehdyn Euroopan oikeudellista verkostoa koskevan yhteisen toiminnan muuttamiseksi. Aloite sisältyy asiakirjaan 5039/08 COPEN 3 EUROJUST 3 EJN 3. Koska ehdotus ei sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia säännöksiä, ehdotuksesta on tarkoitus informoida eduskuntaa erikseen.

Vuoden 2002 Eurojust-päätös

Vuonna 2002 tehdyn päätöksen (jäljempänä vuoden 2002 Eurojust-päätös) tavoitteena on edistää ja parantaa vakavaan, järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien, kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevien tutkinta- ja syytetoimien koordinoitua sekä parantaa ja tukea oikeusapu- ja luovuttamisyhteistyötä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Päätös tuli voimaan 6 päivänä maaliskuuta 2002. Eurojustin rahoittamiseen liittyvistä syistä päätöstä muutettiin vuonna 2003 Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon sovellettavasta varainhoitoasetuksesta annetun neuvoston asetuksen johdosta.

Vuoden 2002 Eurojust-päätös sisältää säännöksiä yksikön tavoitteista ja tehtävistä, kokoonpanosta, kollegion ja kansallisten jäsenten toimivallasta, tietojenvaihdosta, hen-

kilötietojen käsittelystä ja tietosuojasta. Eurojust toimii kansallisten jäsentensä välityksellä ja kollegiona, joka koostuu kansallisista jäsenistä. Kollegio on esimerkiksi antanut suosituksia jäsenvaltioiden viranomaisten välisestä toimivaltaristiriidoista ja siitä, mikä samaa henkilöä koskevista pidätysmääräyksistä pannaan täytäntöön. Kollegion päätökset eivät sido jäsenvaltioita, mutta ne on tähän asti hyväksytty. Kollegiossa toimii myös 15 työryhmää. Suomen kansallisena jäsenenä Eurojust-yksikössä on sen perustamisesta alkaen toiminut syyttäjälaitoksen piiristä tullut edustaja. Jäsenen toimikausi on kaksi vuotta ja sitä on voitu jatkaa toiset kaksi vuotta. Suomen kansallisen jäsenen avustajana on toiminut poliisihallintoa edustava henkilö, joka tarvittaessa on toiminut kansallisen jäsenen sijaisena. Suomi on myös nimennyt terrorismia käsittelevän yhteyshenkilön sekä edustajan Eurojust-yksikön henkilötietojen käyttöä valvovaan tietosuojaviranomaiseen.

Eurojust-yksikön toiminta on vakiintunut yksikön perustamisen jälkeen. Sen käsittelemien asioiden määrä on kasvanut vuosittain. Esimerkiksi vuonna 2006 yksikössä otettiin käsiteltäväksi 771 tapausta. Kokonaismäärä kasvoi 31 prosenttia edellisestä vuodesta. Suomessa ei vielä ole toteutettu kaikkia vuoden 2002 Eurojust-päätöksen edellyttämiä toimenpiteitä. Hallituksen esitys Eurojust-päätöksen täysimääräisestä kansallisesta täytäntöönpanosta on tarkoitus antaa eduskunnalle lähiaikoina.

Uusi päätösehdotus

Nyt annetun päätösehdotuksen tarkoituksena on vahvistaa edelleen Eurojust-yksikön roolia rajat ylittävien, vakavien rikosten esitutkintaa ja syytetoimia koordinoivana toimielimenä. Päätösehdotuksessa Eurojust-yksikön kokoonpanoa sekä kansallisten jäsenten roolia esitetään vahvistettavaksi. Lisäksi ehdotetaan perustettavaksi erityinen yksikkö kiireellisten tapausten käsittelyä varten ("emergency cell"). Kansallisille jäsenille

ehdotetaan tiettyjä vähimmäistoimivaltuuksia. Myös kansallisten jäsenten tiedonsaanti-oikeutta esitetään laajennettavaksi ja tietojenvaihtoa tehostettavaksi Eurojust-yksikön sekä jäsenvaltioiden ja kansallisten jäsenten välillä. Lisäksi ehdotus velvoittaa perustamaan kuhunkin jäsenvaltioon kansallisen koordinaatiojärjestelmän tehostamaan tiedonkulkua Eurojustin ja jäsenvaltioiden välillä. Päätosehdotus sisältää lisäksi säännöksiä Eurojust-yksikön ja muiden yhteistyötahojen, kuten Europolin ja Euroopan oikeudellisen verkoston (EJN) välisten suhteiden tiivistämisestä. Edelleen päätosehdotuksessa säännellään Eurojust-yksikön suhteista kolmansiin valtioihin.

Eurojust-yksikön tehtäviä koskeviin säännöksiin ei ehdoteta merkittäviä muutoksia. Nykyisten tehtäviensä lisäksi Eurojust kuitenkin voisi, toimiessaan kansallisten jäsenten välityksellä, esittää jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille perustellun pyynnön erityisten tutkintatoimenpiteiden tai syytetoimien toteuttamiseksi. Ehdotuksessa esitetään täydennettäväksi myös kollegion tehtäviä koskevaa säännöstä. Se voisi muun ohella antaa suosituksia toimivaltaristiriitojen ratkaisemisesta.

Aloitteen tarpeellisuutta on perusteltu ennen muuta sillä, että Eurojustin kasvavan juttumäärän vuoksi Eurojustin toimintakyky nykyisellään on riittämätön. Aloitteentekijöiden mukaan ongelmana on ollut erityisesti se, että Eurojust ei ole riittävän nopeasti pystynyt reagoimaan rikosoikeudellista yhteistyötä koskeviin pyyntöihin eikä saamaan riittävästi toiminnassaan tarvitsemaa tietoa.

2 Pääasiallinen sisältö

Päätosehdotus koostuu kolmesta artiklasta. Artikla 1 sisältää 26 kohtaa muutettavista ja/tai korvattavista vuoden 2002 Eurojust-päätöksen artikloista. Artiklaan 2 sisältyy tavanomainen säännös jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön saattamisesta päätöksen mukaiseksi. Artiklassa 3 on säännös voimaantulosta.

Päätosehdotuksen luettavuuden helpottamiseksi aloitteesta on tehty englanninkielinen työskentelyasiakirja, joka sisältää vuoden 2002 päätöksen sellaisena kuin sitä nyt ehdo-

tetaan muutettavaksi. Tässä muistiossa päätösehdotus käydään läpi siten, että artikla-kohtainen numerointi vastaa kyseistä työskentelyasiakirjaa, joka on käsittelyn pohjana myös päätöstä neuvoston työryhmässä käsiteltäessä.

Artikla 1: vuoden 2002 Eurojust-päätöksen muutettavat ja/tai korvattavat artiklat

Artiklat 1—5

Vuoden 2002 Eurojust päätöksen artikloja 1 ja 3 sekä 5 ei ehdoteta muutettaviksi. Kyseisissä artikloissa säännellään Eurojust-yksikön perustamisesta ja oikeushenkilöllisyydestä, tavoitteista sekä tehtävistä.

Päätosehdotuksen artiklaan 2 sisältyy säännös Eurojust-yksikön kokoonpanosta. Vuoden 2002 päätöstä vastaavasti Eurojust-yksikköön kuuluu kustakin jäsenvaltiosta yksi kansallinen jäsen, joka 1 kohdan mukaan voi olla syyttäjä, tuomari, tai poliisimies, jolla on vastaava toimivalta. Kohdan 2 mukaan kansallisella jäsenellä tulee olla yksi varajäsen sekä yksi avustaja. Kansallisella jäsenellä tai hänen poissa ollessaan varajäsenellä tulee olla vakituinen työpaikka Eurojust-yksikössä. Vuoden 2002 Eurojust-päätöksen mukaan varajäsenen nimeäminen oli harkinnanvaraisista eikä päätöksessä edellytetty myöskään avustajan nimeämistä. Artiklaan 2 on myös lisätty kohdat 3—5, joita ei sisällynyt vuoden 2002 Eurojust-päätökseen. Kohdan 3 mukaan varajäsen toimii kansallisen jäsenen sijaisena. Myös avustaja voi olla varsinaisen jäsenen sijainen. Kansallisen jäsenen sijaisena toimivan varajäsenen tai avustajan tulee täyttää 1 kohdan mukaiset edellytykset. Kohdan 4 mukaan Eurojust liittyy myös kansalliseen koordinaatiojärjestelmään 12 artiklan mukaisesti. Järjestelmän toimintamenot katetaan Eurojustin talousarviosta 33 artiklan mukaan. Kohdassa 5 mahdollistetaan se, että Eurojust voi lähettää yhteyshenkilöitä kolmansiin valtioihin.

Artiklat 3—5 sisältävät säännökset Eurojust-yksikön tavoitteista ja toimivallasta sekä tehtävistä. Artikloihin 3 ja 5 ei ole ehdotettu muutoksia. Artiklaa 4(1) ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitattaisiin ainoastaan Europolin toimivaltaan kuuluviin ja niiden

kanssa yhdessä tehtyihin rikoksiin. Vuoden 2002 Eurojust-päätöksestä poiketen ei luetella muita rikoksia, joiden suhteen Eurojustilla olisi toimivaltaa. Muutos johtuu siitä, että Europolin toimivalta nykyisin kattaa laajalti myös vuoden 2002 Eurojust-päätöksen 4 artiklan 1(b) kohdassa luetellut rikokset.

Artiklat 5a—10

Artiklassa 5a on uusi säännös kiireellisiä tapauksia varten perustettavasta yksiköstä ("emergency cell"). Artiklan 1 kohdan mukaan Eurojust-yksikkö velvoitetaan perustamaan erityinen yksikkö kiireellisiä tilanteita varten. Kohdan 2 mukaan yksikköön osallistuu yksi edustaja kustakin jäsenvaltiosta. Edustaja voi olla kansallinen jäsen, hänen varajäsenensä tai avustaja, jolla on oikeus toimia kansallisen jäsenen sijaisena. Yksikköön tulee olla yhteys ja sen tulee olla toimintakykyinen 24/7 pohjalta eli ympärivuorokautisesti ja seitsemänä päivänä viikossa. Kohdan 3 mukaan, jos oikeudellista yhteistyötä koskeva pyyntö kiireellisessä tapauksessa on pantava täytäntöön useassa jäsenmaassa, toimivaltainen viranomaislainen voi toimittaa pyynnön erityiselle yksikölle siinä toimivan oman jäsenvaltion edustajan välityksellä. Kyseisen jäsenvaltion edustajan on toimitettava pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle asianomaisessa jäsenvaltiossa täytäntöönpanoa varten. Jos toimivaltaista viranomaista ei löydy ajoissa, kansallinen jäsen voi panna pyynnön täytäntöön itse. Kohdassa 4 mahdollistetaan se, että yksikköön osallistuva jäsen voi käyttää kansalliselle jäsenelle artiklassa 9a säänneltyjä toimivaltuuksia. Kohdan 5 mukaan Eurojustin on varmistettava se, että kansalliset viranomaiset voivat helposti ja mihin tahansa aikaan olla suoraan yhteydessä kiireellisiä tapauksia varten perustettavaan yksikköön.

Artiklat 6 ja 7 sisältävät säännöksiä Eurojustin toiminnasta, kun se toimii kansallisten jäsentensä välityksellä (artikla 6) ja kollegiona (artikla 7). Artiklan 6 1 kohdan (i)—(v) kohdat vastaavat vuoden 2002 päätöksen vastaavia säännöksiä. Lisäyksenä ehdotetaan, että Eurojust voisi kansallisten jäsentensä välityksellä toimiessaan esittää jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille perustellun

pyynnön erityisten tutkintatoimenpiteiden ja muiden tutkinta- tai syytetoimien toteuttamiseksi. Kohtaa g) on myös muutettu niin, että toimivaltaan kuuluu mahdollisuus pyytää toimivaltaiselta oikeusviranomaiselta täydentävää tutkintaa tapauksissa, joissa oikeusapupyynnön täytäntöönpano on riittämätön. Kollegion toimivaltaa koskevaan artiklaan 7 on lisätty kohta 2, jonka mukaan tapauksissa, joissa kaksi tai useampi kansallinen jäsen on eri mieltä toimivaltaristiriidan ratkaisemisesta, kollegion tulee antaa ei-sitova ratkaisuehdotus. Kohdassa 3 mahdollistetaan se, että oikeudellista yhteistyötä koskevan pyynnön esittäneet viranomaiset voivat ilmoittaa Eurojustille pyyntöjen täytäntöönpanossa ilmeneistä ongelmista ja pyytää kollegiolta ei-sitovaa mielipidettä asiasta. Kollegio voi lisäksi kohdan 4 mukaan toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä päättää, että vuoden 2000 oikeusapusopimuksen 13 artiklassa tarkoitetun yhteisen tutkintaryhmän kulut kateetaan Eurojustin toimintamenoista.

Artiklaan 8 sisältyy velvollisuus informoida Eurojustia päätöksestä olla noudattamatta Eurojustin 6(a), 6(g), 7.1(a), 7.2 tai 7.3 artiklassa tarkoitettua toimenpidepyyntöä.

Artiklan 9 kohdan 1 mukaan Eurojustin kansallisen jäsenen toimikausi kestää neljä vuotta. Toimikausi voidaan uudistaa. Jos kansallisen jäsenen toimikausi keskeytetään ennen sen päättymistä, asiasta on informoitava neuvostoa, ja keskeyttämisen syyt on perusteltava. Eurojustin puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana toimivan kansallisen jäsenen toimikausi kestää ainakin siihen saakka, kunnes tehtävän edellyttämät toimet on suoritettu.

Artiklan 9 kohdassa 4 Eurojustin kansalliselle jäsenelle velvoitetaan sallimaan pääsy kansallisiin rikosrekistereihin, pidätettyjä henkilöitä koskeviin rekistereihin, tutkintarekistereihin, DNA-rekistereihin ja muihin rekistereihin, joissa on tehtävän suorittamiseksi tarpeellista tietoa. Kansallisella jäsenellä on oltava vähintään yhtä laajat oikeudet saada tietoa kyseisistä rekistereistä kuin kansallisella syyttäjällä, tuomarilla tai poliisimiehellä, jolla on vastaava toimivalta.

Artiklassa 9a on säännös kansallisen jäsenen toimivallasta. Lähtökohtana kohdan 1 mukaan on, että kansallisen jäsenen lähet-

tävä jäsenvaltio määrittelee Eurojust-jäsenensä toimivallan. Jäsenellä tulee kuitenkin olla vähintään seuraavat toimivaltuudet. Ensinnäkin jäsenen tulee voida vastaanottaa ja toimittaa oikeudellista yhteistyötä koskevia pyyntöjä sekä valmistella niiden täytäntöönpanoa, hankkia täytäntöönpanoa varten tarvittavaa lisätietoa ja valvoa pyyntöjen täytäntöönpanoa. Toimivalta kattaa unionisopimuksen VI osaston perusteella hyväksytyjen vastavuoroisen tunnustamisen instrumentteihin liittyvät yhteistyöpyynnöt. Toiseksi jäsenellä tulee oman jäsenvaltionsa osalta olla toimivalta valmistella yhteisten tutkintaryhmien perustamista ja osallistua niihin. Kolmanneksi jäsenen tulee voida suorittaa tehtäviä, joita toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat liittyen Europolin analyysitietokantoihin. Kohdassa 2 säännellään tehtävistä, joita kansallinen jäsen on kansallisen viranomaisen suostumuksella tai sen pyynnöstä tapauskohtaisesti toimivaltainen tekemään. Toimivalta käsittää oikeudellista yhteistyötä koskevien pyyntöjen tekemisen ja täytäntöönpanon, etsinnän ja takavarikon määräämisen sekä luvan myöntämisen valvottuihin läpilaskuihin ja niiden koordinoimisen. Kiireellisissä tapauksissa, jos kansallista toimivaltaista viranomaista ei ajoissa pystytä määrittämään, jäsenellä tulee kohdan 3 mukaan olla toimivalta myöntää lupa valvottuihin läpilaskuihin ja koordinoida niitä. Kohdan 4 mukaan kohdassa 1(a) tarkoitetut pyynnöt tekee ensisijaisesti toimivaltainen kansallinen viranomainen. Jos toimenpiteeseen ryhtyy Eurojustin kansallinen jäsen, sen on viipymättä informoitava asiasta kansallista viranomaista (kohta 5). Kohdassa 6 sallitaan se, että jäsenvaltio voi perustuslaista johtuvista, syyttäjien ja tuomareiden toimivallanjakoon liittyvistä syistä olla myöntämättä kansalliselle jäsenelleen 9a artiklan kohdassa 1—3 tai 5a artiklan 3 kohdassa ehdotetun laajuisia toimivaltuuksia. Tällöin kansallisen jäsenen tulee vähintään olla toimivaltainen tekemään pyyntö kansalliselle viranomaiselleen toimivallan käyttämisestä.

Artiklassa 10 säännellään kollegion kokoonpanosta. Se koostuu kansallisista jäsenistä. Kohtaan 2 sisältyy säännös Eurojustin työjärjestyksen hyväksymisestä neuvostossa. Artiklaa 11, jossa säännellään komission

osallistumista Eurojustin toimintaan, ei ehdoteta muutettavaksi.

Artiklat 12—13a

Artiklassa 12 velvoitetaan perustamaan kansallinen koordinaatiojärjestelmä, johon on nimettävä yksi tai useampi kansallinen yhteyshenkilö huolehtimaan muun muassa kansallisten Eurojust-yhteyshenkilöiden, terrorismiyhteyshenkilöiden ja Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyshenkilöiden toiminnan koordinoimisesta (1 ja 2 kohta). Kansallisella yhteyshenkilöllä säilyy kansallisen lain mukainen asema (3 kohta). Yksi kansallisista yhteyshenkilöistä on vastuussa kansallisen koordinaatiojärjestelmän toiminnasta (4 kohta) Eurojustin kansallisen koordinaatiojärjestelmän tehtävistä säännellään 5 kohdassa. Järjestelmä on yhteydessä Eurojustin asiainhallintajärjestelmään ja avustaa sen ratkaisemisessa, tuleeko tapaus viedä Eurojustin vai EJN:n käsiteltäväksi. Sen tulee myös helpottaa Eurojustin toimintaa yhteyksien ylläpitämiseksi ja tiedonkulun varmistamiseksi suhteessa jäsenvaltioon, erityisesti toimivaltaisten viranomaisten identifioimisessa. Kansallinen koordinaatiojärjestelmä pitää yllä tiiviitä suhteita myös Europolin kansalliseen yksikköön. Kansallisen jäsenen ja kansallisen yhteyshenkilön välisellä yhteydenpidolla ei suljeta pois suoria yhteyksiä kansallisen jäsenen ja toimivaltaisten viranomaisten välillä (6 kohta). Muutenkaan päätöksellä ei vaikuteta toimivaltaisten viranomaisten välisiin suoriin yhteyksiin (7 kohta). Eurojustin kansallisen koordinaatiojärjestelmän kulut voidaan katsoa Eurojustin toimintamenoiksi (8 kohta).

Artiklaan 13 sisältyy säännös jäsenvaltion ja kansallisen jäsenen välisestä tietojen vaihtamisesta. Kohdat 1 ja 2 vastaavat pääosin vuoden 2002 Eurojust-päätöksen vastaavia säännöksiä, Kohdan 3 mukaan artikla ei vaikuta muihin tietojenvaihtoa koskeviin velvollisuuksiin, kuten neuvoston päätökseen 2005/671 JHA terrorismista. Kohdan 4 mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistua siitä, että kansallista jäsentä informoidaan yhteisen tutkintaryhmän perustamisesta. Kohdassa 5 informaatiovelvollisuus ulotetaan kaikkeen rikostutkintaan, joka koskee kolmea tai use-

ampaa valtiota tapauksissa, joissa valtioista vähintään kaksi on EU:n jäsenvaltioita. Edellytyksenä lisäksi on, että kyse on Eurojustin toimivallan alaisuuteen kuuluvasta asiasta ja että informaatio on tarpeen Eurojustin tehtävien hoitamiseksi. Kohdassa 6 luetellaan rikokset, joita 5 kohdassa säännelty informaatiovelvollisuus ensi vaiheessa koskee. Listassa mainitaan 12 rikostyyppiä, mukaan lukien huumausaine-, ihmis-, ase-, ydinjätekauppa sekä taide-esineiden ja ihmisen elinten laiton kauppa, rahanpesu- ja -väärennysrikokset sekä terrorismi, ympäristörikollisuus ja muut järjestäytyneen rikollisuuden muodot. Kolmen vuoden kuluttua päätöksen täytäntöönpanoajan päättymisestä tiettyjä rikoksia koskeva rajoitus poistuu (7 kohta). Kohdan 8 mukaan kansallista jäsentä on informoitava oikeudellista yhteistyötä koskevien pyyntöjen lähettämisestä tapauksissa, joissa on osallisina vähintään kolmea valtiota, joista kahden on oltava EU:n jäsenvaltioita. Vastaavin edellytyksin myös valvotuista läpilaskuista sekä peiteoperaatioista ja pyyntöjen kieltäytymisestä on informoitava, samoin pyynnöistä, jotka on tehnyt EU:n ulkopuolinen valtio, jos ilmenee, että pyyntö on osa tutkintaa, joka käsittää EU:n ulkopuolisen valtion lähettämiä pyyntöjä ainakin kahteen muuhun jäsenvaltioon. Kohdan 9 mukaan toimivaltaisten viranomaisten on lisäksi toimitettava kansalliselle jäsenelle mitä tahansa muuta tietoa, jonka kansallinen jäsen katsoo välttämättömäksi tehtäviensä suorittamisen kannalta. Tiedot on 10 kohdan mukaan toimitettava Eurojustille järjestelmällisellä tavalla.

Päätökseen ehdotetaan lisättäväksi 13a artikla, jossa edellytetään, että Eurojustin on toimitettava toimivaltaisille kansallisille viranomaisille oma-aloitteisesti palautetta tietojen käsittelyn tuloksista, mukaan lukien yhteydet asiainhallintajärjestelmään tallennettuihin tapauksiin. Lisäksi Eurojustin on kansallisen viranomaisen sitä pyytäessä toimitettava tiedot viranomaisen vaatimassa määräjassa.

Artiklat 14—25

Vuoden 2002 Eurojust-päätöksen artikloihin 14—25 sisältyy säännöksiä henkilötietojen käsittelystä, niiden käsittelyä koskevista

rajoituksista, tutkintatoimien rekisteristä, tietosuojavaltuutetusta, henkilötietoihin pääsyistä, henkilötietojen korjaamisesta ja poistamisesta sekä säilyttämisaajoista ja tietoturvasta sekä yhteisestä valvontaviranomaisesta ja vastuusta sekä tietojen luottamuksellisuudesta. Pääosin säännökset ovat säilyneet muuttumattomina. Vuoden 2002 päätöksen 14 artiklan 4 kohdassa ja muissa säännöksissä mainittu tutkintatoimien rekisteri ehdotetaan muutettavaksi asiainhallintajärjestelmäksi. Asianhallintajärjestelmään tulee olla pääsy myös kansallisella tasolla. Lisäksi 15 artiklaa esitetään muutettavaksi niin, että Eurojust saisi 14 artiklan 1 kohdan mukaisessa tietojenkäsittelyssä käsitellä henkilötietoja, jotka koskevat henkilöitä, joiden osalta on käynnissä rikostutkinta tai syytetoimet Eurojustin toimivaltaan kuuluvista rikoksista. Edelleen 15 artiklassa lueteltuihin henkilötietoihin, joita Eurojust saa tietojenkäsittelyä koskevan 14(1) artiklan nojalla käsitellä, ehdotetaan lisättäväksi puhelinnumerot, ajoneuvojen rekisteritiedot, sähköpostiosoitteet, puhelin- ja sähköpostiliikennettä koskevat tiedot, DNA-rekisterit ja valokuvat.

Artiklat 26—27ter

Artikloihin sisältyy uusia säännöksiä Eurojust-yksikön suhteista muihin yhteistyötahoihin, kolmansien valtioiden, yhteyshenkilön asettamista kolmansien valtioiden ja vahingonkorvausvastuuta. Artiklan 26 kohdan 1a mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kollegio voi avata Europolin analyysitietokannan ja osallistua tietokannan toimintaan. Lisäksi Eurojustin ja EJN:n suhteita esitetään tiivistettäväksi. Ehdotetaan, että Eurojustilla tulisi olla pääsy EJN:ltä peräisin oleviin keskitettyihin tietoihin. Lisäksi rajoittamatta jäsenvaltioiden ja kansallisten jäsenten välistä tietojenvaihtoa koskevan 13 artiklan soveltamista, EJN-yhteisviranomaisten edellytetään tiedottavan Eurojustille tapauksista, joissa on mukana kaksi jäsenvaltiota ja jotka kuuluvat Eurojustin toimivaltaan. Ilmoitusvelvollisuus on myös tilanteissa, joissa voi ilmetä toimivaltaristiriitoja sekä silloin kun EU:n rikosoikeudellista yhteistyötä koskeviin säädöksiin perustuvien pyyntöjen täytäntöönpanosta on kieltäydytty. EJN:n on in-

formoitava Eurojustia myös tapauksista, jotka kuuluvat Eurojustin toimivaltaan ja joissa on osallisina vähintään kolme jäsenvaltiota. Lisäksi ehdotetaan EJN-sihteeristön liittämistä osaksi Eurojust-sihteeristöä. EJN-sihteeristö kuitenkin toimisi erillisenä ja itsenäisenä yksikkönä. EJN:n toimintamenot voitaisiin kattaa Eurojustin toimintamenoista ja Eurojustin jäseniä voitaisiin kutsua EJN-kokouksiin. Myös muiden verkostojen sihteeristöjä esitetään sijoitettaviksi Eurojustin sihteeristön yhteyteen. Edelleen 26 artiklaan sisältyy säännöksiä yhteistyön tiivistämisestä Eurojustin ja Frontexin, Sītcenin ja Interpolin sekä Maailman tullijärjestön välillä. Artiklassa 26a mahdollistetaan se, että Eurojust voi oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi lähettää yhteystuomareita kolmansiin valtioihin. Artiklassa 27a ehdotetaan, että Eurojust koordinoisi myös kolmansien valtioiden oikeudellista yhteistyötä koskevien pyyntöjen täytäntöönpanoa, jos pyynnöt ovat osa samaa tutkintaa ja edellyttävät täytäntöönpanoa vähintään kahdessa jäsenvaltiossa.

Artiklaan 27b sisältyy säännös korvausvastuusta. Sen mukaan Eurojustin sopimukseen perustuva vastuu määräytyisi asianomaiseen sopimukseen sovellettavan lain mukaisesti. Muun vastuun osalta Eurojustin olisi riippumatta 24 artiklan mukaisesta korvausvelvollisuudesta korvattava kollegion tai työntekijöiden tehtäviään suorittaessaan aiheuttamat vahingot. Vastuu ulottuisi myös kansallisen jäsenen aiheuttamiin vahinkoihin, paitsi jos vahinko on aiheutettu 9a artiklan nojalla myönnettyjen valtuuksien perusteella. Vahingon kärsineellä olisi oikeus vaatia Eurojustia lopettamaan toimenpide. Vielä artiklassa ehdotetaan, että oikeuspaikka Eurojustin korvausvelvollisuutta koskevissa riita-asioissa määräytyisi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) 44/2001 nojalla (ns. Bryssel I asetus).

Artiklat 28—41

Artiklat sisältävät säännöksiä Eurojust-yksikön organisaatiosta ja talousarviosta, infrastruktuuri- ja talousarvio- ja Eurojust-

tin välillä sekä siirtymävaiheesta ja voimaantulosta.

Rahoitusta koskevan 33 artiklan 1 säännös on säilynyt muuttumattomana. Sen mukaan kansallisen jäsenen sekä heitä avustavien henkilöiden palkkakustannuksista vastaa heidän alkuperävaltionsa. Kun kansalliset jäsenet, varajäsenet, avustajat ja Eurojustin kansalliseen koordinoitijärjestelmään kuuluvat henkilöt hoitavat Eurojustin tehtäviä, niistä aiheutuvia kuluja pidetään uuden päätösehdotuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 41 artiklan 3 kohdan mukaisina toimintamenoina.

3 Vaikutus Suomen lainsäädäntöön

Suomessa ei ole tällä hetkellä voimassa erillistä lainsäädäntöä vuoden 2002 Eurojust-päätöksen täytäntöönpanosta. Eurojust-yksikköön osallistuvan Suomen kansallisen jäsenen toimivalta perustuu yleisistä syyttäjistä annetun lain (199/1997) 3 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan valtakunnansyyttäjä voi antaa nimetyille henkilöille, joka täyttää kihlakunnansyyttäjän kelpoisuusvaatimukset, määrääjäksi sellaiset syyttäjänvaltuudet, joita tämä määrättyssä tehtävässään tarvitsee. Mainitun säännöksen perusteella Eurojust-yksikön Suomen kansalliselle jäsenelle on annettu erityiset syyttäjänvaltuudet siksi määrääjäksi, jonka hän toimii Eurojust-yksikössä.

Oikeusministeriössä on valmisteltavana esitys vuoden 2002 Eurojust-päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta. Tarkoitus on esittää erillisen lain säätämistä, jossa muun ohella määriteltäisiin kansallisen jäsenen toimivaltuus siten, että kansallisella jäsenellä olisi yleisistä syyttäjistä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu valtiosyyttäjän toimivalta tehtäviensä hoitamista varten. Lakiin otettaisiin myös muun ohella säännöksiä henkilö- ja tietojen luovuttamisesta Eurojust-yksikölle.

Ehdotettu päätös erityisesti Eurojustin analyysitietokantaan pääsyn osalta on ongelmallinen kansallisena jäsenenä toimivan syyttäjän ja esitutkintaviranomaisten toimivallanjakoa ajatellen. Uutta lainsäädäntöä kansallisen jäsenen toimivaltuuksista tarvittaisiin sii-

nä tapauksessa, että päätösehdotuksen johdosta kansalliselle jäsenelle olisi myönnettävä laajempia toimivaltuuksia kuin mitä Suomen kansallisella jäsenellä yleisen syyttäjän ominaisuudessa on.

Kun kyse on vieraan valtion pyytämästä takavarikosta tai vakuustakavarikosta, päätös on alistettava tuomioistuimen vahvistettavaksi (pakkokeinolaki 450/1987, 3 luvun 6a § ja 4 luvun 15a §). Valvotusta läpilaskusta ei kansallisessa laissa ole säännöksiä. Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettua lakia (4/1994, kansainvälinen rikosoikeusapulaki) koskevassa hallituksen esityksessä valvottu läpilasku on mainittu lain 1 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitettuna muuna rikosasian käsittelyä varten tarvittavana oikeusapuna, jota Suomi voi oikeusapupyynnön johdosta antaa. Tarkempia säännöksiä ei ole laissa sen suhteen, mikä viranomainen tällaisesta oikeusavusta voisi päättää eikä kansalliseen lainsäädäntöön sisälly nimenomaista säännöstä valvotuista läpilaskuista. Valvotussa läpilaskussa kyse on siitä, että esitutkinnan aikana valvotaan esim. tietyn huumausaine-erän kuljettamista paikasta A paikkaan B. Suomessa tällaiseen toimenpiteeseen ryhtymisestä ei käytännössä päättä syyttäjä, vaan esitutkintaa suorittava viranomainen, poliisi tai tulli. Lainsäädännöstä johtuvaa estettä ei kuitenkaan olisi sille, että syyttäjään valtuuksin toimiva Suomen kansallinen jäsen voisi antaa luvan valvotulle läpilaskulle, jos edellytykset tällaisen oikeusavun antamiseen kansainvälisen rikosoikeusapulain mukaan toteutuisivat.

Päätösehdotuksen säännökset tietojensaannista edellyttäisivät lainsäädännön tarkistamista myös siltä osin kuin kansallisen jäsenen ja Eurojust-yksikön tietojensaantioikeutta esitetään laajennettavaksi nykyisestä.

4 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 5 luvun 27 §:n 23 kohdan mukaan esitutkintaa, tuomioiden ja rangaistusten täytäntöönpanoa sekä rikoksentehtävien luovuttamista koskevat asiat kuuluvat valtakunnan toimivaltaan.

5 Päätösehdotuksen vaikutukset

Päätösehdotus voisi tehostaa EU:n jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten välistä rikosoikeudellista yhteistyötä vakavan rajat ylittävän rikollisuuden vastaisessa toiminnassa. Lisäksi päätösehdotuksella voitaisiin edistää rikostutkinnan ja syytetoimien koordinointia sekä vähentää toimivaltaristiriitoja tapauksissa, joissa sama rikos tai rikokset voitaisiin käsitellä useassa jäsenvaltiossa.

Voidaan arvioida, että ehdotetun laajuinen pääsy Europolin koko analyysitietokantaan heikentäisi Europolin analyysitoimintaa, koska se voisi vaikuttaa negatiivisesti kansallisten poliisiviranomaisten halukkuuteen toimittaa tietoja Europolin tietojärjestelmään. Lisäksi voidaan arvioida, että Eurojustille ja sen kansalliselle koordinaatiojärjestelmälle kaavailut uudet valtuudet edellyttäisivät nykyisen Europol-yleissopimuksen muuttamista.

Voidaan arvioida, että päätöksellä tulee olemaan taloudellisia vaikutuksia Eurojustin talousarvioon Eurojustin rakenteen vahvistamista ja asianhallintajärjestelmän perustamista sekä EJN:n ja muiden verkostojen hallinnollista yhdistämistä koskevien säännösten sekä tietoliikennejärjestelmiä koskevien uudistusten johdosta. Lisäkustannuksia jäsenvaltioille voi aiheutua uusista velvoitteista nimeltä kansalliselle jäsenelle varajäsen ja avustaja sekä perustaa kansallinen koordinaatiojärjestelmä. Kustannusten määrää ei tässä vaiheessa ole mahdollista arvioida. Se tulee riippumaan siitä, kuinka joustaviin ratkaisuihin lopullisessa päätöksessä päädytään ja myös sitä, miten kustannusten jako Eurojustin ja jäsenvaltioiden välillä tarkalleen ottaen toteutetaan. Edellä olevan mukaisesti lähtökohdana on, että Eurojustin kansallisen jäsenen ja heidän avustajiensa palkat maksaisi jäsenvaltio, kuten nykyisinkin. Eurojustille kuuluvien tehtävien hoidosta aiheutuneet kustannukset katettaisiin Eurojustin toimintamenoista.

6 Toisten jäsenvaltioiden ja instituutioiden kannat

Neuvosto tai parlamentti ei ole vielä käsitellyt ehdotusta. Europol on laatinut asiasta 29.1.2008 päivätyn muistion, jossa tuodaan

esille ehdotuksen vaikutukset Europolin toimintaan, ehdotettujen muutosten strategiset ja operatiiviset seuraukset ja arvioidut oikeudelliset vaikutukset.

7 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely EU:ssa

Ehdotus on käsitelty oikeus- ja sisäasiat - jaoston (jaosto 7) alaisessa poliisi- ja rikos oikeudellinen yhteistyö-alajaostossa.

Ehdotuksen käsittely on alkanut EU:n oikeus- ja sisäasiain neuvoston rikosasiain yhteistyö-työryhmässä 8.—9.1.2008. Päätosehdotukselle on varattu useita kokouspäiviä Slovenian puheenjohtajuuskaudella. Tuleva puheenjohtajavaltio Ranska on ilmoittanut, että sen tavoitteena on päästä päätöksestä yhteisymmärrykseen syksyllä.

8 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Eurojustin toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen. Eurojustilla on keskeinen ja kasvava rooli rajat ylittävien rikosten tutkinta- ja syytetoimien koordinoimisessa. On tärkeää, että sen toimintaa kehitetään käytännön kokemusten perusteella.

Eurojust-yksikkö olisi jatkossakin säilytettävä rikostutkintaa ja syytetoimia koordinoivana toimielimenä. Eurojust-yksikköä ei tulisi kehittää ylikansalliseksi syyttäjäorganisaatioksi eikä sille myöskään tulisi myöntää ylikansallisia valvontavaltuuksia. Eurojust-yksikköä vahvistettaessa ei muutenkaan tulisi mennä pidemmälle kuin mikä on tarpeen, jotta Eurojust-yksikkö voi koordinoititehtävänsä asianmukaisesti hoitaa.

Se, että oikeusapuyhteistyö toimii tehokkaasti ja nopeasti, on sinänsä kannatettavaa. Artiklassa 5a ehdotettu kiireellisiä tapauksia varten perustettava yksikkö, jossa kaikkien kansallisten jäsenten olisi oltava ympärivuorokautisesti tavoitettavissa, vaikuttaa tarpeettoman byrokraattiselta. Jatkokäsittelyssä tulisi myös harkita muita tapoja sen varmistamiseksi, että oikeusapupyyntöön saadaan tarvittaessa vastaus jäsenvaltiosta mihin vuorokauden aikaan tahansa.

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että päätökseen kirjataan nykykäytännön mukaisesti Eurojustin mahdollisuus kollegiona antaa jäsen-

valtioille suosituksia toimivaltaristiriitojen ratkaisemisessa. Tällaisilla suosituksilla, joita käytännössä on myös noudatettu, voidaan estää ns. ne bis in idem-tilanteiden syntyminen eli se, että henkilö joutuisi tuomituksi samasta rikoksesta useassa jäsenvaltiossa. Kollegio voisi antaa suosituksia myös ns. negatiivisista toimivaltaristiriidoista eli esittää näkemys siitä, missä jäsenvaltiossa syyte tulisi nostaa, jos yksikään toimivaltainen jäsenvaltio ei ota rikosasiaa käsiteltäväkseen. Käytännössä se on antanut suosituksia myös tällaisissa tilanteissa.

Yhteisten vähimmäistoimivaltuuksien määrittelyä Eurojustin kansallisille jäsenille voidaan tietyin varauksin ja selvennyksin kannattaa. Saatujen tietojen mukaan jäsenten toimivaltuuksissa nykyisin on suuria eroja, mikä on vaikeuttanut Eurojustin toimintaa käytännössä. On esiintynyt tilanteita, joissa Eurojustin kautta ei ole saatu riittävän nopeasti välitettyä pyyntöä esimerkiksi valvotun läpilaskun sallimiseksi.

Kansallisille jäsenille myönnettävien toimivaltuuksien tulee kuitenkin olla riittävän joustavasti määritelty ja siten, että toimivaltuus rajataan siihen, mikä on tarpeen käytännön yhteistyön toimivuuden varmistamiseksi. Suomessa tutkittavana olevassa asiassa lähtökohtana tulisi olla se, että jäsen voisi ryhtyä toimenpiteisiin asiassa vain kansallisen viranomaisen pyynnöstä ja tämän antamien ohjeiden perusteella. Tilanteissa, joissa Suomelta pyydetään oikeusapua, kansallisen jäsenen roolina tulisi olla oikeusapupyynnön välittäminen toimivaltaiselle viranomaiselle.

Kansallisen jäsenen toimivalta päättää itse oikeusaputoimenpiteestä tulisi rajata kiiretilanteisiin, joissa yhteyttä toimivaltaiseen viranomaiseen ei saada. Kansallisen jäsenen toimivaltuuksia on myös tarkasteltava yhteydessä Eurojust-yksikön toimivaltasäännöksiin. Eurojust-yksikölle ei tule myöntää operationaalisia tutkintavaltuuksia tai syytetoimivaltaa.

Riittävä joustavuus tulisi säilyttää myös tietojenvaihtoon liittyvissä säännöksissä. Eurojustille tulisi toimittaa tietoa sen toiminnan kannalta merkityksellisistä asioista, mutta jäsenvaltioita ei tulisi velvoittaa esimerkiksi ilmoittamaan Eurojustille sellaisista vasta-

vuoroisen tunnustamisen instrumentteihin tai muuhun rikosoikeudelliseen yhteistyöhön liittyvistä soveltamistilanteista, jotka eivät millään tavoin liity Eurojustin toimintaan tai joissa esimerkiksi ei ole ilmennyt tarvetta saattaa asiaa Eurojustin ratkaisavaksi. Kaiken kaikkiaan liiallista byrokratiaa tulisi välttää.

Päätösehdotuksen säännökset Eurojustin tai sen kansallisen jäsenen oikeudesta saada tietoa vaativat vielä lisäselvityksiä ja tarkennuksia. Päätösehdotuksessa kansalliselle jäsenelle ehdotetaan oikeus saada hyvinkin arkaluontoista poliisin rikostiedusteluun liittyvää tietoa. Eurojustin tai sen kansallisen jäsenen oikeus tiedonsaantiin tulisi rajata vain siihen, mikä on tarpeen Eurojustin esitutinnan ja syytetoimien koordinointiin sekä jäsenvaltioiden välisen rikosoikeusapuyhteis-

työn helpottamiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi.

Oikeus päästä erilaisiin rekistereihin tai saada niistä tietoa tulisi kuitenkin rajata siihen, mikä on tarpeen Eurojustin toiminnassa. Ei myöskään tule edellyttää tietojensaantioikeutta laajemmin kuin mitä jäsenellä kansallisesti oman lainsäädäntönsä mukaan on. Tarkempaa selvitystä edellyttää myös ehdotus Eurojustin kollegion pääsystä Europolin analyysitietokantoihin, sillä se näyttäisi edellyttävän Europol-yleissopimuksen muuttamista ja merkitsisi muutosta jäsenvaltioiden ja Europolin välisen tietojenvaihdon ja tiedonkäsittelyn nykytilaan ja sopimus pohjaan.

Valtioneuvosto kannattaa yhteistyön tiivistämistä Eurojust-yksikön ja muiden toimijoiden, kuten Europolin ja EJN:n välillä.